

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Funkce kuchyně v moderní společnosti

Zuzana Bošková

©2010 ČZUvPraze

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Akademický rok 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zuzana Božková

obor Hospodářská a kulturní studia

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZUJ v Praze
čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název tématu: **Funkce kuchyně v moderní společnosti
(sociologická studie)**

Struktura bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Fenomén bydlení v moderní společnosti (vymezení základních pojmů)
4. Bydlení - obytný a sociální prostor
5. Kuchyně - klíčová část každého domu či bytu
6. Kvalitativní empirické šetření o výhodách a nevýhodách kuchyně jako samostatné místnosti a kuchyně propojené s obytným prostorem
7. Závěr
8. Seznam literatury
9. Přílohy

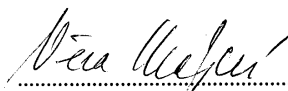
Rozsah původní zprávy: 30 - 40 stran

Seznam odborné literatury:

- Hendl, J.: Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Praha: Portál, s.r.o., 2005.
Kittrichová, E. a kol.: Kuchyň. Praha: Nakladatelství technické literatury, 1990.
Marádová E., Čapková, I., Karasová D.: Oděvní a bytová kultura. Praha: SPN, 1989.
Musil, J. a kol.: Lidé a sídliště. Praha: Nakladatelství svoboda, 1985.
Musil, J.: Sociologie bydlení. Praha: Nakladatelství svoboda, 1971.
Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Lucie Kocmánková**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2010

Vedoucí katedry

Děkan

V Praze dne: 19.11.2008

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Funkce kuchyně v moderní společnosti" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informatických zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor(ka) uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil(a) autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.3.2010 _____

Poděkování

Rád(a) bych touto cestou poděkoval(a) paní Ing. Lucii Kocmánkové za
umožnění vypracování této práce pod jejím vedením.

Funkce kuchyně v moderní společnosti

The Role of Kitchen in Contemporary Society

Souhrn

Tato bakalářská práce je zaměřena na důležitost interiéru v lidské společnosti, konkrétně na funkci kuchyně v moderní společnosti.

Teoretickou část tvoří vymezení základních pojmů, rozbor bydlení v rámci jeho rozdělení na obytný a sociální prostor. Poslední kapitola pojednává o kuchyni, jakožto klíčové součásti každého domovního bytu. Tato kapitola popisuje hospodářskou úroveň domácnosti a její vývoj, historii kuchyní a také způsoby a řízení kuchyňského pracoviště.

Empirická část byla řešena pomocí strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Touto technikou kvalitativního výzkumu bylo zjištěno, jaké jsou výhody a nevýhody samostatné a propojené kuchyně, jak je vnímá vždy jeden z členů domácnosti.

Závěrem práce shrnutí teoretické a empirické části, zhodnocení poznatků získaných strukturovaným rozhovorem a také závěrečné doporučení.

Summary

This bachelor thesis is focused on the importance of interior in human society, concretely on the function of the kitchen in today's society.

The theoretical part consists of key expressions, comprises an analysis divided into residential and social space. The last chapter comprises an analysis as an essential part of each house or apartment. This chapter describes a economical area of the household and its development, the history of the kitchen and the ways of designing workplace in a there.

By means of the quality research technique, the interviewees specified the type of kitchen they have. It was always specified by one member of a family.

The conclusion of this work brings a comprehensive summary of both theoretical and practical parts, assessment of structured interview data. Last but not least, it includes author's recommendations and suggestions.

Klíčová slova: bydlení, domácnost, domov, moderní společnost, strukturovaný rozhovor, sociologie bydlení, soukromí

Keywords: living, household, home, contemporary society, structured interview, sociology of living, privacy

Obsah

1. ÚVOD	6
2. CÍLE PRÁCE A METODIKA	10
3. FENOMÉN BYDLENÍ V MODERNÍ SPOLEČNOSTI	12
(vymezení základních pojmů)	12
4. BYDLENÍ – obytný sociální prostor	15
5. Kuchyně – klíčová částkaždéhodomu či bytu	18
5.1 Hospodářská zóna domácnosti a její vývoj	18
5.2 Historie kuchyně	19
5.3 Způsoby a řízení kuchyňského pracoviště	21
6. Kvalitativní empirické řešení výhod a nevýhod kuchyně jako samostat. místnosti a kuchyně propojené s obytným prostorem	25
7. ZÁVĚR	34
8. SEZNAM LITERATURY	36

1. ÚVOD

„Jednoduché a zdravé bydlení je také důstojné bydlení. Otázka dokonalého bytu není koneckonců jen otázkou vkusu nebo hygieny, nýbrž také otázkou morální hodnoty domova.“

Karel Čapek

V této bakalářské práci nazvané „Funkce kuchyně v moderní společnosti“ se zaměřuji na důležitost interiéru v lidském životě, konkrétně na funkci kuchyně v moderní společnosti. Jako člověk žijící v současnosti stále více uvědomuji potřebu zázemí. Mít domov plný pocitu jistoty a bezpečí je z mého pohledu v ostrém kontrastu s anonymitou, v jaké žijeme. V současnosti je kladen stále větší důraz na to, že domov či byt, ve kterém lidé tráví velkou část svého volného času, je ovlivňován. Důkazem tohoto zájmu je obliba například televizních pořadů a časopisů o bydlení v posledních několika letech.

Kuchyně obvykle bývá „srdcem“ domu či bytu, stejně jako klíčovým bodem, ke kterému je zpravidla každý člen rodiny přitahován. Funkce kuchyně se v žádném případě nemusí minimalizovat na místnost určenou k přípravě pokrmů, ale může být místem pro stolování a setkávání všech členů rodiny. Půjde-li ještě dále, může být kuchyně jednak místem společenského života rodiny, ale i místem seberealizace jednotlivce. Je nejen místem uspokojování některých základních lidských potřeb: jíst, pít, ale zároveň potřeb dalších: potřeba bezpečí, náležitosti, lásky, potřeba úcty atd. Kuchyně je místem, kde se rodina pravidelně sejdě a připraví společnou snídani či oběd, probírá, co kdo má pro daný den v plánu nebo naopak píše v češtině o životě, jak jednotliví členové rodiny den strávili. Kuchyně může být pro někoho také symbolem řádu. Pocit jistoty u hodného jídla stimuluje zaběhnutý stereotyp v domácnosti – například snídání v stejné hodině nebo jiný rituál, který téměř nikdy nevynechá (šálek kávy k snídání, po večeři apod.) Jestliže se nám navíc líbí design naší kuchyně, přináší nám to užitek z krásy prostoru, ve kterém žijeme. Kuchyně je pro mě zkrátka místem, které je plné života, fenoménem, kterým jsem zaujal a zajímá natolik, že jsem zvolila téma pojednávání o kuchyni jako téma své bakalářské práce.

2. CÍLE PRÁCE A METODIKA

Cílem této bakalářské práce je zjistit zda, a jaké rozdíly pociťují zvolení zástupci jednotlivých domácnosti mezi samostatnou kuchyní a kuchyní propojenou s obytným prostorem - ať už pouze jídelnou nebo s celým obývacím prostorem v domě v České republice. Především chci zjistit, jaké jsou výhody a nevýhody v dříve zmíněných variant, a to pomocí prostředků sociologického výzkumu kvalitativního typu s použitím techniky strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami (Hendl, 2005, s. 173). Protože je vnímání kuchyně jejími obyvateli problematika natolik složitá, že ji nelze studovat použitím jiných technik, považuji tuto techniku za nejvhodnější pro zkoumání dané problematiky.

V teoretické části bakalářské práce se budu zabývat bydlením obecně. Nejprve vymezením základních pojmů a dále pomocí porovnání dvou druhů bydlení. Prvním druhem je „bydlení jako obytný prostor“, který slouží k spánku, stravování, odpočinku a druhým druhem je „bydlení jako sociální prostor“, jež je místem komunikace členů domácnosti a společného trávení volného času. Oba výše uvedené druhy bydlení budu vztahovat ke kuchyni. Teoretický rámec práce bude vytvořen na základě prostudování odborné literatury zaměřené na sociologii bydlení, bytovou kulturu a rovněž literatury zaměřené přímo na kuchyň (viz literatura). Dále budu čerpat z televizních pořadů o bydlení časopisů, jež se zabývají bydlením, architekturou a designem.

Cílem empirické části práce je porovnat rozdíly mezi samostatnou a obytnou kuchyní. Komparací dvou rozdílných pojetí kuchyně chci zjistit, jaký dopad může mít různé uspořádání kuchyně na společný život rodiny a na trávení času jednotlivců v kuchyni. Protože jsem přesvědčená o tom, že kuchyně by měla být člověku šitá na míru, pokusím se zjistit, jaké převažuje rozmištní kuchyňského pracovního, mycího a varného centra v několika českých domácnostech.

Kuchyňské kouty propojené s obývacím pokojem jsou součástí současného módu. Když se ale podíváme do minulosti, bylo to úplně naopak, protože typické bylo malé oddělené obytné prostory oddělené kuchyňky. Dílčím cílem pak budou konkrétní zjištění

výhod a nevýhod samostatné a propojené kuchyně. Jedná se například o možnost komunikace toho, kdo připravuje jídlo s ostatními, případný hluk kuchyňských spotřebičů, který může rušit ostatní při sledování televize nebo při jejich konverzaci. Dalším problémem může být, že v případě propojené kuchyně není možné skrýt nepořádek tak dobře, jak to lze u samostatné kuchyně pomocí zavěšení dveří.

Už v úvodu jsem nastínila, proč mě toto téma zaujalo a zvolila jsem ho pro svou bakalářskou praxi. Právě uvědomování si potřeby zázemí, navíc lidí, žijících ve městech, je možné vidět a objasnit také srovnáním výhod a nevýhod v různých pojetích uspořádání kuchyňského prostoru.

3. FENOMÉN BYDLENÍ V MODERNÍ SPOLEČNOSTI (vymezení základních pojmů)

Mluvíme-li o výrazných změnách ve způsobu života obecně, je třeba uvést, že jejich kořeny jsou již v 19. století a to v souvislosti s rozsáhlým rozvojem vědy a techniky. Přelom 19. a 20. století byl ve znamení tendence opustit historizující formu. Projevovala se snaha stavět v souladu s technickými a estetickými požadavky tehdejší společnosti. Funkcionalismus, jakožto nově nastupující směr na konci 20. let 20. století, zdůrazňoval sociální podstatu architektury, která měla odpovídat potřebám člověka. Tento architektonický styl později přechází ve styl mezinárodní a stírá národní charakteristiky stavění (Marádová, Čapková, Karasová, 1989, s. 22).

Zásadními změnami prošel rovněž interiér. Priorita funkčního hlediska se projevila důrazem na hygienu a komfort bydlení. Je na místě zdůraznit fakt, že úloha interiéru byla postupně rovnocenná s exteriérem a v některých případech důležitost interiéru dokonce převážila. Dosavadní zvyklosti v bydlení se postupně přizpůsobují současnému životnímu stylu. Pozornost se obrací například na potřeby dětí v bytě, studuje se bytový provoz a práce v domácnosti. Nové návrhy interiérového vybavení, jež vycházejí z dosavadního typu, se zjednodušují na funkční minimum. Na trhu objevují nové typy trubkových „samonosných“ židlí, jednoduchá hygienická úžka, sestavovací sektorový úložný nábytek apod. Pro interiér jsou typické tyto tři atributy: světlý, vzdušný, hygienický.

Po druhé světové válce byl tento architektonický sloh buď rozvíjen a modifikován nebo programově odmítán. Návrhy v duchu funkcionalismu byly sice vyžadovány strojívací výrobou a aplikací moderních výrobních technologií, na druhé straně bylo ale exaktní, technické zaměření funkcionalismu kritizováno. Vytýkáno mu byl jeho jednostranný charakter, který příliš nebere ohled na psychické potřeby člověka. Objevuje se snaha o zlidštění technicky strohých geometrických forem funkcionalistického interiéru, a to například použitím přírodních materiálů (Skandinávie) nebo nahrazováním organickou formou (Itálie) (Marádová, Čapková, Karasová, 1989, s. 22).

Zapodstatně považují následující definice pojemů, které úzce souvisí s teorií bydlení:

bydlení - „forma uspokojení jedné ze základních potřeb lidí, potřeb bytí v řístřešitá soukromí. S bydlením je svázána kategorie domácnosti i a také kategorie domova“ (Kučera, 1996, s. 140).

Úroveň bydlení je ukazatelem životní úrovně dané společnosti. Je charakterizována kvantitativně (velikostí bytu ve vztahu k počtu osob nebo domácností v bytě) a kvalitativně (vybavením a polohou bytu). Úroveň bydlení ale závisí na kulturním kontextu a individuálních představách, je to tedy relativní pojem. Obecně lze říct, že vypovídá o sociálním statusu domácnosti a o životním stylu jejích členů (Kučera, 1996, s. 140).

domácnost - „fyzicky vymezený, institucionalizovaný, obydlí a uspořádaný prostor zároveň skupina lidí, která jej obývá, společně v něm hospodaří a provádí řadu společných činností vázaných na tento prostor“ (Fišerová, Kučera, 1996, s. 218).

Domácnost je chápána jako rezidenční a ekonomická jednotka. Není ale možné ji vymezit pouze společným bydlením nebo společným hospodařením. Pojem domácnost také není synonymem pojmu rodina. Přestože skupina lidí, která domácnost tvoří většinou rodina je, může se ale také jednat o více rodin, členů rodu, jinou skupinu sdružených osob či samostatného dospělého jedince. Z historického pohledu chápeme vznik domácnosti jako pud sebezáchovy a potřebu vlastního teritoria. „Z hlediska sociálního je důležité, že bydlení a vybavenost domácnosti, tj. skladba a vybavení domácnosti, jsou dány stupněm ekon. rozvoje společnosti, soc. diferenciací a životním stylem. Zároveň jsou výsledkem individ., resp. způsobu a míry jejich kulturních vzorců zblíženého i vzdálenějšího soc. prostředí vlastních modifikací odvíjejících se od hodnot, vkusu apod. Možnost individuální ztvárnění vybavení chodu domácnosti z ní vytváří autonomní, vnitrosvět, kněmuž se váže pocit soukromí a domova“ (Fišerová, Kučera, 1996, s. 218).

domov - „více méně ucelený obraz kruhových, známých lidí svázaných shmotným prostředím, ve kterém člověk delší dobu pobýval (s bytem, domem, krajinou), na plnění pocitu sounáležitosti, zázemí, bezpečí. D. je vyjádřením emocionálního vztahu člověka

kjeho nejbližšímu sv ětu, osvojením tohoto sv ěta, jeho humanizací, intimizací“ (Masnerová,1996,s.219).

Dimenz domova i velikost jeho okruhu jsou silně subjektivní. Stejně tak samotná potřeba domova, touha po domově, stesk po domově atd. Z historického pohledu bývá spojována se zdůrazněním lidské individuality. Z pohledu sociologie je mimo jiné sféry, ve kterých se domov rozvíjí: biologickou, jakýžto je v domovaci regionální. Pojem domov provází člověka po celý život. Od chvíle, kdy je člověk do domova zrozen, až po celoživotní proces socializace. Pojem domov lze chápat opravdu široce, například ve spojení spojmeme vlast (Masnerová,1996,s .219).

moderní společnost - je produktem radikálních změn, ke kterým došlo v oblasti ekonomiky, mocenských vztahů, socio. uspořádání, stylu života. Výkladusvětavzemích záp. Evropy a Sev. Ameriky od počátku novověku. *“Klíčovou úlohu v těchto změnách hrála generalizace trhu, jenž se stal regulátorem cokoliv hoduje jedn. veškeré ekonomiky, ale postupně i celé společnosti.”* V souvislosti s tím je s. m. v protikladu k tradiční společnosti, ve které zůstává tržní instituce krajovou (Keller,1996,s.1200–12001).

sociologie bydlení - je spec. subdisciplína sociologie města a sociologie venkova. Její dnešní podoba se ustavila až po 2. světové válce, ale historické kořeny sahají až do 2. poloviny 19. století. Pro období 2. poloviny 19. století je totiž důležitý začátek intenzivního výzkumu socio., hosp., populačních a zdravotních důsledků industrializace a soustředování obyvatel do měst. *„V současném období lze rozlišit vs. b. 5 tematických okruhů: 1. socio. stránka spojení bytovou politikou a institucionálními formami bydlení; 2. vztahy mezi rodinami a jinými typy domácností na jedné straně a bydlením jako procesem i hmotnou strukturou na straně druhé; 3. bydlení a lokální komunita; 4. bydlení jako sféra hodnot a kult. vzorců; 5. architektura obytného prostředí a její sociotické stránky”* (Musil,1996,s.1039-1040).

V knize „Sociologie bydlení“ popisuje Musil rozdíl mezi vnímáním pojmu „sociologie bydlení“ různými autory. Jedni kladou důraz na vztahy mezi rodinou a bytem, rodinou a obytnou skupinou, zatímco druzí se soustřeďují na bydlení jako na fenomén převážně kulturní nebo jakonajeve ekologický (Musil,1971, s.10).

„súkromí -prostor, který není přístupný komukoliv, nýbrž pouze členům domácnosti a snimi spjatým osobám. Súkromí je definováno opozicí v úči „veřejnému“ (Keller, 1996,s.1188).

4. BYDLENÍ – obytný a sociální prostor

Bydlení je nejen jednou ze základních lidských potřeb, ale také kulturní hodnotou vyjadřující celkovou úroveň rozvoje dané společnosti. Neadekvátní úroveň bydlení má negativní dopady vsoukromí ve veřejné sféře, např. snížení pracovních výkonů. Dobrá úroveň bydlení by měla lidem poskytnout pohodlí, soukromí, nekomplikovaný provoz domácnosti. Výše uvedenou problematikou se zabývá Jiří Musil v publikaci Lidé a sídliště (Musil, 1985, s. 82-83).

„Plnění těchto základních úkolů lze posuzovat podle následujících pěti skupin kritérií:

- 1. podle spokojivé hygienické kvality bytů;*
- 2. podle spokojivé velikosti bytů a doplochy a početnosti;*
- 3. podle skladby bytů odpovídající skladbě domácností;*
- 4. podle racionálního uspořádání místností odpovídající životním potřebám a úrovni rodin;*
- 5. podle vybavení bytů a potřebným příslušenstvím a druhů doplochy“*

(Musil, 1985, s. 83-84).

Bydlení nejprve plnilo roli užitek, slovo označující existenci člověka na Zemi. Kromě této úvodní užitečné funkce, plnilo dále funkce biologickou (která zpočátku převažovala), společenskou a estetickou (zdobení obytného prostředí). Zaměříme-li se na dějiny obytného prostředí, máme možnost pozorovat dějiny lidského vkusu, řemeslnou výrobu a v neposlední řadě tvůrčí technické vymoženosti (Marádová, Čapková, Karasová, 1989, s. 5).

Je nutné zaměřit se na rozdílnost pojmů obydlí a bydlení. Obydlí je uměle vytvořený prostor, sloužící k potřebě bydlení jednoho nebo více jedinců. Bydlení je složitý proces, jež zahrnuje dvě struktury: prostorovou a společenskou. Při zařizování bytu je nutné vycházet jednak z typu a velikosti bytu, rovněž ale i z individuálního charakteru rodiny. Je možné rozlišit tři skupiny činností, které jsou klíčovými pro potřeby domácnosti bytů:

- 1) biologické činnosti: konzumace stravy, individuální odpočinek, sexuální život, osobní hygiena;
- 2) společenské činnosti: shromažďování rodiny, návštěvy, společné činnosti, individuální činnosti, hry;
- 3) hospodářské činnosti: příprava stravy, ukládání věcí, hygiena domácího provozu (Marádová, Čapková, Karasová, 1989, s.24).

Právě kuchyň je místem, kde se některé z výše uvedených činností překrývají. Jedná se například o stolování, které má funkci biologickou, ale dále má neopomenutelnou funkci společenskou. Jídlo lidem spojuje, jednotliví členové domácnosti se při jídle shromažďují a komunikují mezi sebou. Samotná příprava stravy je funkce hospodářská, ale rovněž funkce společenskou, protože jídlo může připravovat více členů domácnosti najednou. A nakonec další příklad funkce společenské: individuální odpočinek a individuální odpočinková činnost.

Tradiční členění bytu je na hospodářskou část (předstíň, kuchyň a příslušenství) a obytnou část (obývací pokoj, ložnice, další pokoje - například dětské). Logičtější dělení bytu je ovšem na část společnou a soukromou. Do společné části řadíme obývací pokoj, kuchyň, koupelnu, WC, jedná se tedy o část společenskou a hospodářskou. Prostory jednotlivců jako například ložnice rodičů a pokoje dětí tvoří soukromou část. V této soukromé části se odehrávají společenské činnosti a zároveň činnosti biologické (spaní). Základem dobrého bydlení je jednoznačně správné členění bytu podle funkcí bydlení. Vhodná je logická návaznost jednotlivých zón v bytě a jejich případné slučování (Marádová, Čapková, Karasová, 1989, s.24).

Za řízení bytu je svým způsobem zrcadlem osobnosti jeho tvůrce. Člověk se svým bytem reprezentuje, dává tak najevo jaký má vkus a jaké jsou jeho finanční možnosti na zařízení domácnosti. Jestliže nemá dostatečný výběr zařizovacích předmětů a má velice omezené prostorové možnosti, může to vést ke stereotypnímu způsobu bydlení. Byt by měl bezesporu vyhovovat především subjektivním potřebám jeho obyvatel. Dobrá funkce, která vyplývá ze skutečných potřeb, by ovšem měla vždy převažovat nad reprezentativní stránkou. Je přirozené, že se v průběhu času mění nároky jednotlivých členů domácnosti a členění uspořádání či

vybavení bytu. Nejvýraznější je asi příklad rodiny, její potřeby se mění v následujících životních etapách: narození dítěte, jeho dospívání, stárnutí. To pochopitelně přináší i nutnost měnit za řízení bytu. Je proto vhodné volit takové zařízení, jež bude možné postupně doplňovat bez komplikací vyměňovat. Nejen osoby, ale i prostředí, které dítě obklopuje, mají velký význam při formování jeho osobnosti. Význam interiéru pro vytváření estetických a hodnotových aspektů má daleko větší význam, než se většinou lidí domnívá. Jedná se například o vytvoření přirozené vazby na domov a na fixaci psychické stability. Výzkumy ukázaly, že děti, jež neměly harmonický, stabilní domov, trpěly frustrací. Přirozené podmínky pro pozitivní duševní vývoj měly naopak děti, které vyrůstaly v harmonickém domově. Potvrdilo se tedy, že tyto děti byly vyrovnanější a samostatnější (Marádová, Čapková, Karasová, 1989, s. 24-26).

Další text se už nevěnuje obecnému pohledu na byt (uspořádání, členění), ale na konkrétní místnost, která je předmětem této práce - kuchyň.

5. Kuchyně – klíčová částkaždého domovního prostředí

V souvislosti s dnešním pojetím kuchyně bude naznačen vývoj hospodářské zóny domácnosti a následně historie samostatné kuchyně.

5.1 Hospodářská zóna domácnosti a její vývoj

Souběžné bydlení vycházelo ze dvou vzorů: tradiční venkovské bydlení (chalupa) a městské bydlení (bytový dům). V případě venkovského bydlení bylo hospodářské zázemí rozsáhlé. Jednalo se o síň, speciální komoru, prádelnu, sklípek a dále pak exteriér, který se využíval i pro praní a především sušení prádla. Hlavní a často také jedinou obytnou místností byla tzv. světnice. V českých bytech se do obytné kuchyně soustřeďoval většina hospodářských činností. Byly ale využívány prádelny, sklepy a venější prostory – dvory, pavlače, a především pro činnost typu sušení prádla, klepání koberců apod. Kuchyně tedy byla prostorem obytným i prostorem univerzálním hospodářským. Vyšším standardem u nájemních domů bylo tzv. „malé prádlo“ (kuchyně se spížemi, komory, koupelny), oproti tomu pro „velké prádlo“ byly budovány domovní prádelny, sušírny, žehlírny a tuby s uteráky nebo v podkrovní. V tomto duchu byla konstruována většina běžné výstavby mezi dvěma válkami. Tento koncept víceméně vyhovoval potřebám rodin, ve kterých většinu domácích prací vykonávala žena. Postupem času byly z kuchyně odstraněny necky, což dovolilo její zmenšení. Komfortní byty měly kromě spíže například přípravnu, pokojík pro služebnou či hospodářské balkóny. Začínaly se zřizovat šozy odpadků a schránky pro dobývání potravin (hlavně mléka a pečiva). Takové řešení všem nebylo pro záměstnanou ženu ideální, protože praní v domovní či blokové prádelně znamenalo její nepřítomnost v bytě a nemohla trávit tento čas se zbytkem rodiny. Velkým impulsem byl technický rozvoj. V zahraničí a posléze i u nás se vytvářel čelový prostor, který sloužil k umístění řezu, pračky, sušičky, žehličky, hoprky apod. Tento prostor sloužil i jako druhá umývárna, dílna pro kutily atd. (Kittrichová, 1990, s. 15-20).

5.2 Historie kuchyně

Dnešní pojetí kuchyně je naprosto odlišné od původní, protože podíváme-li se na lidovou kulturu bydlení na vesnici, nemůžeme selskou světnici (jizbu) označit názvem „kuchyně“. Součástí vnitřního vybavení sice bylo i kuchyňské pracoviště, ale tento prostor byl určen především pro společný život rodiny. Velikost a celkový prostor selské světnice nabízel dost místa pro čeleď, návštěvu sousedů, dětské hry či kolektivní práci. Toto řešení má původ v chatrčích z rákosy, chýších z dřevěných kůlů nebo proutí, vymazaných jílem, s otevřeným ohništěm. Ohniště, které bylo obvykle zapuštěné do prohlubně v hliněné podlaze, sloužilo nejen k přípravě potravy, bylo ale také zdrojem světla a tepla. Takto řešený prostor plně vyhovoval rolníkům (Kittrichová, 1990, s. 23-24).

O skutečnosti, že pro naprostou většinu obyvatel nebyly dříve výrobní činnosti odděleny od chodu domácnosti, tedy že veškerá práce probíhala uvnitř obydlí nebo v jeho blízkosti, píše Anthony Giddens v kapitole „Ženy v pracovním procesu“ v knize Sociologie. Tento koncept platil pro drtivou většinu obyvatel nemoderních společností (Giddens, 1999, s. 319).

Pojetí kuchyně jako součásti víceprostorového bytu je až produktem moderního bydlení. Toto pojetí ovšem znali obyvatelé mezejských států i mocných v říší. Archeologické minulé zjevy dokázaly, že například v Sumeru se již na konci 4. tisíciletí př. n. l. stavěly domy z nepálených cihel. Dobytové prostory u malé kuchyně v těchto domech se vstupovalo nekrytým vnitřním dvorem. Podobným způsobem jsou řešeny i patricijské domy a venkovské vily bohatých Římanů. Původní centrální obytná místnost s ohništěm vytváří rozšířením otvoru pro odvod spalin tzv. atrium – částečně krytý vnitřní dvorek, kolem kterého se soustřeďovaly ostatní prostory bytu. Kontrastem k tomu komfortu bylo bydlení mezejské chudiny v mnohopatrových nájemních domech, jež byly často přelidněné.

Kuchyně byly využívány nejen pro přípravu jídla, ale i pro bydlení v širším slova smyslu, a to i u dvou a více pokojových bytů. Jejich obyvatelé byli totiž často venkované, kteří přišli do města za obživou a přinášeli sem navyklý způsob bydlení. Byty bohatších, jež byly řešené podle vzoru šlechtických paláců, měly samostatné

kuchyně sloužící hospodářskému provozu, zajišťovanému služebnictvem. Protože počet zájemců o nájemné byty rostl, byla vyvolána potřeba středně velkých bytů s kuchyní, která byla jednak hlavní hospodářskou místností, ale sloužila často také pro přespaní služebné. K přípravě pokrmů se přidávaly další činnosti: praní a žehlení prádla, čištění oděvů, šití, koupání dětí a dospělých, učení a hry dětí, stolování a přijímání návštěv.

V souvislosti s technickým rozvojem, který ovlivnil také uspořádání kuchyně, bylo významnějším zásahem zavření ohně. Ohniště bylo postupně upravováno, ke krbu byla přidávána kamínka a otevírané ohniště nakonec zmizelo úplně. Důležitým mezníkem bylo využití plynu a elektřiny. Nejprve bylo používáno pomocné vařiče, postupem času plyn a elektřina plně nahradily tuhá paliva. Elektronické přístroje se staly významnou složkou, jež mají v pracovních sestavách zvláštní požadavky na umístění. Veškeré technické zlepšení, které většina lidí považuje za samozřejmost, vyžadovalo nákladný rozvod vody a vybudování kanalizačního sítě. Zavedení vody tedy znamenalo, že koupání a praní prádla již neprobíhalo v kuchyni, ale v koupelně nebo ve společné domovní prádelně.

Přestože u malých a středně velkých bytů byla kuchyně stále využívána k obývání (rodinné stolování, hry dětí, někdy i spánek apod.), rozdíl mezi touto českou obytnou kuchyní a venkovskou světnicí byl evidentní. Prostorové řešení venkovské světnice bylo následující: v rohu při vstupu do místnosti bylo vlastní kuchyňské pracoviště – tedy pec sohnětem na vaření, lavice jako pracovní a odkladná plocha, zavěšená polička na nádobí a nářadí. V protilehlém koutě byla umístěna rohová lavice se stolem, který ale nesloužil jako pracovní (nesměl sloužit jako místo pro židli a stůl). Už kobylo umístěn dotěří hokoutuave čtvrtém bylaskříň čitruhla.

Kuchyně městská, vycházející z venkovského řešení, brzy ztratila jasné provozní oddělení účelových celků. Sporák, jakožto hlavní pracovní místo, je již bez odkladní lavice a stůl, který je posunut doprostřed místnosti, slouží jako pracovní, jídelní i rodinný zároven. Zavedení plynu a elektřiny sice usnadnilo práci a zlepšilo celkové osvětlení, ale středové umístěním svítidla nadlouho určilo pozici stolu a tím zkomplikovalo provoz. Bez podstatných změn přetrvávala tato kuchyně až do 50. let 20. století.

V období mezi první a druhou světovou válkou se o kuchyni začalo přemýšlet ve spojitosti s hledáním dokonalejšího bydlení a nového životního stylu u obecně. Za čátkem 20. století se ve Spojených státech amerických rozvíjelo zkoumání racionalizace provozu. Právě v USA byly pro pochopení těchto snah vhodné podmínky, protože střední vrstvy měly slušnou životní úroveň, hospodyně pracovala sama bez výpomoci nájemníků. V Evropě se koncem 20. let a v průběhu 30. let 20. století mnozí pokusili o nové řešení kuchyní. Objevují se samostatné izolované kuchyně, kuchyňské kouty a dokonce i minimální „skříňové řešení“. Kuchyňské kouty byly zřizovány především v bytech pro jednotlivce, v tzv. svobodárnách. U nás vzniká první racionální kuchyně, která je výsledkem spolupráce Ing. arch. Vojtěcha Krchy a jeho manželky Boženy Krchové (Kittrichová, 1990, s. 23-34).

Pokud by kuchyně vhodně napojena na prostor stolování, mohla vyhovovat provozu domácnosti a už v podobě jídelního koutu v obytném pokoji, samostatné menší jídelny nebo jídelní haly. V sociální bytové výstavbě byly využívány především kuchyňské kouty a niky. Výše zmíněné formy kuchyní jsou oprávněné, jsou-li správně použity pro určitý druh bydlení. Výjimkou tvoří izolovaná „kuchyň-laboratoř“, jelikož vedek izolaci toho, kdo jídlou připravuje (Kittrichová, 1990, s. 36-38).

5.3 Způsoby zařizování kuchyňského pracoviště

Zásady racionálního provozu v bytě přispívají k účelnému a rozumnému využití prostoru. V souvislosti s kuchyní se patří účelně řešená pracovní sestava a provozní návaznost příprav pokrmů a stolování.

Účelně řešenou pracovní sestavu, jež zajišťuje optimální kuchyňský provoz tvoří základní pracovní plocha vedle plochy varné, z druhé strany plochy varné plocha odkladní, odkladní plochy po obou stranách dřezu a ukládací v blízkosti místa, kde jsou nejčastěji používány. Dále platí, že provozní návaznost příprav pokrmů a stolování lze dosáhnout například umístěním jídelního stolu do místnosti, která je s kuchyní spojená dveřmi (Marádová, Čapková, Karasová, 1989, s. 29).

Vzhledem k tomu, že příprava stravy patří u velké části domácností ke každodenním a časově náročným činnostem, vhodné zařazení, umístění

kuchyňského pracoviště i místa ke stolování přispívá k úsporu času. Platí, že centrum pracovní má být vpravo, sestava uprostřed, centrum varné vpravo a mycí vlevo. Levákům vyhovuje zrcadlové uspořádání. Nejčastěji se vytváří sestavy přímé, dvojstranné, lomené tvaru L nebo U (Marádová, Čapková, Karasová, 1989, s.35).

Stejně téma řeší aktuálnější publikace od Panelových bytů (Černíkové, ve kterých radí vytvořit kuchyni do tvaru písmene L nebo U, jestliže to dovoluje dispozice místnosti. V případě dlouhé kuchyňské linky se kuchyně hodí nabídnout. Opět je rozebíráno rozmístění varné, pracovní a mycí plochy. Nedoporučuje se umísťovat varnou zónu na okraj linky, mělo by se totiž počítat s možností odkládání nádobí po obou stranách. Autorka radí ne umísťovat dřez hned vedle varné plochy, je vhodné vložit mezi ně alespoň malou plochu sloužící jako pracovní deska nebo vestavěnou myčku (Černíková, 2003, s.27).

Musil ve své knize Sociologie bydlení hovoří o tom, že má každá domácnost takový byt, jaký si může dovolit (Musil, 1971, s. 37). Autoři Maňák, Maňáková zdůrazňují, že je to především životní styl, který rozhodne o umístění a velikosti kuchyně. Podstatným faktorem jsou samozřejmě také finanční možnosti domácnosti. Umístění stolování je třeba dispozičně řešit v souvislosti se společenskou zónou domu. Můžeme si vybrat následující typy řešení:

- **Stolování jako součást kuchyně:** tento způsob je v případě samostatně řešené velké kuchyně pojat jako hlavní stolování nebo jako příležitostné stolování například pro snídani, svačiny. Pro příležitostné stolování bývá použito například jídelní stůl je zpravidla umístěn v jiném místě.
- **Stolování jako spojovací článek mezi kuchyní a obývacím pokojem:** je typické u úsporných dispozičních řešeních, kdy kuchyně a obývací pokoj tvoří jeden prostor. Slouží tedy i jako optický předěl mezi pracovní a odpočinkovou částí místnosti.

- **Stolování jako součást obývacího pokoje:** je využíváno méně. Nejlepším řešením je asi ve spojení s příležitostným stolováním v kuchyni. Pokud je stolování součástí obývacího pokoje, musí být větší.
- **Jídelna jako samostatná místnost:** toto řešení je využíváno spíše v luxusnějších domech. Doporučuje se návaznost jídelny přímo na kuchyň a obývací pokoj (Maňák, Maňáková, 2006, s. 53-55).

SOUHRN TEORETICKÉ ČÁSTI

Na základě poznatků získaných studiem odborné literatury vztahující se ke zkoumané problematice, ke kterým jsem došla v teoretické části bakalářské práce, je možné zdůraznit, že úroveň bydlení poskytuje apodílené komplikované prostředí provozu domácnosti a pohodlí členů, kteří v domácnosti žijí. Způsob, jakým je zařízena kuchyně, odráží osobnost jejího tvůrce. Měly by být řízeny způsobem a životním stylem členů domácnosti, a to především v návaznosti na to, kolik volného času chtějí trávit společně.

Řešení kuchyně by má být účelné. Rozmístění kuchyňského pracovního, mycího a varného centra má vykazovat následující parametry: vedle varné plochy má být z jedné strany pracovní plocha a z druhé strany plocha odkladná. Co se týče dřezu, odkladní plochy je vhodné umístit z obou stran. Novější publikace radí neumisťovat varnou zónu na kraj linky, protože by pak nebyla možnost odkladat nádobí z obou stran. Důraz má být kladen na provozní návaznost při přípravě jídla a stolování. Do empirické části budou vstupovat spoznatky, uvedenými v tomto souhrnu a dále s cílem zjistit, jaký vliv má uspořádání kuchyně (řešení samostatné či propojené) na členy domácnosti, a to prostřednictvím vždy jednoho z členů domácnosti.

6. Kvalitativní empirické šetření o výhodách a nevýhodách kuchyně jako samostat. místnosti a kuchyně propojené s obytným prostorem

V empirické části této bakalářské práce jsou srovnávány výhody/nevýhody samostatné a obytné kuchyně. Pomocí techniky sběru dat strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami chci zjistit výhody a nevýhody v rozdílnosti různých pojetí kuchyně, a to konkrétně objasnit, jakým majitel uzná řešení vlivem trávení volného času jednotlivých členů domácnosti v tomto prostoru a zároveň také lépe pochopit dopad rozdílných řešení na společný život rodiny.

Terénního šetření se zúčastnilo šest respondentů. Polovina dotazových respondentů žije v bytech, druhá polovina v rodinných domech. Toto rovněž rozložení bylo vedle věku, dosaženého stupně vzdělání a typu kuchyně rozhodujícím faktorem pro výběr respondentů. Všechny rozhovory byly nejprve telefonicky domluveny a na základě časových možností obou stran byl domluven čas a místo setkání. Všechny rozhovory probíhaly v první čtvrtině roku 2010 a trvaly přibližně 30 minut. Dotazované odpovídaly na mě otázky ochotně a většinou odpovědi samy dále rozvíjely.

Téma rozhovoru a tím také výzkumná otázka byly předem jasně dané: kuchyně ve vaší domácnosti. Chtěl jsem se zaměřit na konkrétnější otázku a manou problematiku, proto byla stanovena struktura otázek k řešení zvoleného tématu bakalářské praxe. Dotazy v rozhovoru byly doplňovány dalšími otázkami, které byly formulovány na základě vzniklé situace tak, jak to vyžaduje sběr dat pomocí zvolené techniky, tj. strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami.

Po řadí získaných dat od jednotlivých dotazovaných bylo totožné vzhledem k pořadí otázek, v nichž jsem nejprve zaměřoval na typ bydlení (rodinný dům nebo byt), dále pak na prostorové řešení kuchyně a význam kuchyně z sociálního pohledu.

Obecná charakteristika osob, účastníků rozhovorů

Označení respondenta	Místo trval. bydliště*	Věk	Počet členů domácnosti	Délka rozhovoru (min.)
(T.V)	Hradec Králové	22	4	30
(R.F.)	Hradec Králové	21	4	23
(A.K.)	Hradec Králové	21	4	28
(R.H.)	Hradec Králové	22	4	36
(V.P.)	Studenec	22	4	35
(M.K)	Praha	23	4	40

*Nesouvisí s místem konání rozhovoru

Tabulka č.1

. Respondenty budu dále v textu označovat pomocí jejich iniciál. Jedná se o studentky vysokých škol ve věku 21-23let.

Považuji za relevantní uvést, že pohlaví respondenta nemělo vliv na zkoumanou problematiku. Všechny otázky jsem se snažila formulovat objektivně a nepředpojatě. Do výzkumu jsem chtěla zařadit muže, ale z časových důvodů uskutečnění rozhovoru s nimi nebylo možné. Nebyly tedy mým zájmem vybrat pouze ženy.

Charakteristik bydlení, kuchyně a stolování dotazovaných osob

	Typ bydlení (rodin. dům/byt)	Plocha vm ²	Typ kuchyně	Stolování	Plocha kuchyně vm ²
(T.V.)	rodin. dům	94	samostat.	kuchyně s příležitostným stolováním + stolování jako součást obývacího prostoru	9
(R.F.)	rodin. dům	64	propoj. s jídelnou a obývacím prostorem	stolování jako spojovací článek mezi kuchyní a obývacím prostorem	25
(A.K.)	byt	60	propoj. s jídelnou a obývacím prostorem	stolování jako spojovací článek mezi kuchyní a obývacím prostorem	10
(R.H.)	byt	94	propoj. s jídelnou a obývacím prostorem	stolování jako součást obývacího prostoru	28
(V.P.)	rodin. dům	225	propojená s jídelnou	kuchyně s příležitostným stolováním + jídelna	33
(M.K.)	byt	44	samostat.	stolování jako součást kuchyně	6,25

Tabulka č.2

Vysvětlení tabulky:

Všechny domácnosti, které jsem do výzkumu zahradila, byly čtyřčlenné, z toho vždy rodiče a dvě děti. Do plochy domu či bytu je vždy započítána pouze obytná plocha. V případě kuchyní, které jsou propojeny s jídelnou, obývacím pokojem nebo s obývacím pokojem, po čítám celkovou plochu tohoto prostoru pouze v případě, kdy nejsou propojeny dveřmi, ale pouze „vizuálně“ (např. závěsem, barovým pultem či jídelním stolem, jež je spojovacím článkem mezi kuchyní a obývacím pokojem). Propojené kuchyně mají čtyřdomácnosti, ve zbylých dvou jsou kuchyně samostatné.

Průběh řešení je třeba uvést, že v případě dotazované (R.F.) se jedná o dvougenerační dům. V dolní části bydlí její prarodiče. Některé byty se svou obytnou plochou přibližují rodinným domům, což je dáno současnými trendy, ale také finančními možnostmi jednotlivých domácností.

V případě respondentky (T.V.) se jedná o samostatnou kuchyň s příležitostným stolováním. Na kuchyni navazuje obývací pokoj, ve kterém je umístěn jídelní stůl pro čtyři, maximálně pět osob. K oddělení těchto dvou místností slouží zásuvná dveře. Tato kuchyně byla renovována před 11 lety. Důvodem renovace byla nepraktická příčná kuchyňská linka, velmi malý prostor kuchyně a staré spotřebiče. Ten prostor byl zcela přestavěn, tedy včetně podlahy a okna. Nyní je kuchyňská linka do tvaru písmene L. Rozložení pracovní, varné a mycí plochy je správné. V kuchyni jsou dlaždice, v obývacím pokoji plovoucí podlaha.

Kuchyně respondentek (R.F.) a (A.K.) jsou řešeny téměř totožně, jedná se o kuchyň propojené s jídelnou i obývacím pokojem, při čemž stolování je spojovacím článkem mezi kuchyní a obývacím pokojem. V domácnosti (R.F.) funguje kuchyně již 25 let ve stejné podobě, což je dispoziční řešení. Tvar kuchyňské linky je U. Rozložení pracovní, varné a mycí plochy je správné. V kuchyni a pod jídelním stolem je podlahová krytina lino, v obývacím pokoji má koberec. Renovace naopak proběhla u domácnosti (A.K.) před čtyřmi lety. Důvodem byl malý byt, který se snažili „nafouknout“ změnou dispozičního řešení celého bytu. Vše bylo konzultováno s bytovou architektkou. Linka je v tomto případě příčná, vedle sporáku i dřevo je volné místo pouze z jedné strany. Podlahová krytina je řešena stejně jako v případě domácnosti (R.F.). U obou těchto domácností najde jídelní stůl pro 4 osoby.

Příkladem současných trendů v dispozici činným řešením kuchyní je domácnost dotazované (R.H.). Jedná se totiž o kuchyň propojenou s jídelnou i obývacím pokojem. Půdorys této místnosti je do tvaru obdélníku, jednotlivé zóny od sebe nejsou nijak odděleny, podlahová krytina je v prostoru stejná - plovoucí podlaha. Stolování je tedy vlastně společně s pracovní kuchyní součástí obývacího pokoje. Jídelní stůl je určen pro čtyři až pět osob. Možná trochu překvapivě obvyklé řešení linky - jedná se totiž o dvířkový římec linky, mezi kterými je dostatek prostoru. Volné místo najdeme z obou stran mycího i varného centra. Kuchyň vznikala ve spolupráci s firmou Miele, je šitá kličkově a vlnitě podle představ.

Jednoznačně nejvíce obytnou plochou disponuje rodinný dům domácnosti respondentky (V.P.). Je to v rámci dotazovaných jediná rodina, která žije ve vesnici, ostatní rodiny bydlí v městech. Zde se jedná o kuchyň propojenou s jídelnou, ve které se nachází jídelní stůl pro pět osob. Renovace kuchyně proběhla před osmi lety, předchozí kuchyň byla samostatná a rodina si přála mít průchozí kuchyň s jídelnou. Linka je do tvaru U, rozložení jednotlivých zón je správné a vedle varné i mycí plochy je dostatek místa z obou stran. V kuchyni jsou dle jídelníčky, v jídelně parkety.

Poslední respondentka (M.K.) bydlí v bytě se samostatnou kuchyní, která je s obývacím pokojem propojená dvěma. Kuchyňská linka je p římadá, rozložení pracovní, mycí a varné zóny není správné. Ani z jedné strany sporáku není odkládací deska či přípravná plocha, vedle dřezu, který je umístěn uprostřed linky, je místo pouze z jedné strany a slouží jako plocha odkládací i pracovní. V této kuchyni jsou podlahovou krytinou kachle, v obývacím pokoji koberec.

Protože je rozbor jednotlivých typů kuchyní a způsobů stolování uveden ve výš uvedených tabulkách, následující část je věnována už výhradně zjištění výhod/nevýhod jednotlivých typů kuchyní dotazovaných respondentů.

Rozhodl jsem se celý rozhovor a jeho následnou analýzu rozdělit do třech základních oddílů. Prvním oddílem bylo dispoziční řešení kuchyní. V této části rozhovoru se zaměřuji na typ kuchyní, její případné oddělení od jídelny či obývacího pokoje, dále se spadá řešení kuchyňské linky, rozložení varné, mycí a pracovní plochy, jídelní stůl apod. Do druhého oddílu patří trávení volného času v kuchyni. Toto poměrně obsáhlé

téma zahrnuje celé spektrum činností vykonávaných vkuchyni, tedy nejen samotnou přípravu jídla, ale i konverzaci, společenské hry, oslavy a například i záliby jednotlivých členů domácnosti. Poslední, tedy třetí oddíl zahrnuje představu ideální kuchyně jednotlivých respondentů. Jejich představa je vztahována ke „vzoru“, který mají vsoučasné době doma. Chci zjistit, jestli jejich současná kuchyně ovlivňuje potencionální řešení kuchyně budoucí. U všech třech výše zmíněných oddílů se zaměřuji na vzniklé výhody a nevýhody.

Dorozhovorujsemvstupovalastoutostrukturou:

- Bydlíte:
 - a) vrodinném domě
 - b) vbytě
- Jaká je obytná plocha vašeho domu/bytu v m²?
- Jaký máte typ kuchyně? (samostatná, propojená s jídelnou nebo propojená s obývacím pokojem)
- Čím je od kuchyně oddělen další prostor - jídelna, obývací pokoj apod.?
(např. dveře, záves, jiná podlahová krytina, barový pult)
- Změnil byste toto řešení?
- Jaká je plocha kuchyně v m²?
- Popište prosím rozložení varné, pracovní a mycí plochy?
- Změnil byste toto řešení, vyhovuje vám?
- Jedostatek míst kolem jídelního hostolu?
- Kolik času tráví jednotliví členové domácnosti vkuchyni?
- Máte nějaké rituály vkuchyni (např. káva/čaj každé ráno, po obědě či večeři)?
- Jíte vkuchyni společně?
- Uveďte prosím rozdíl mezi každodenní rutinou a oslavami narozenin, Vánoc, Velikonoc apod.

Kde tyto slavnosti případně probíhají? Změnil byste tonebone?

- Je kuchyně místem realizace vašich zájmů nebo povinností (společenské hry, psaní úkolů apod.)?
- Kam se dáte navštívit?
- Jestliže vám říkají, že je špatná, když je puštěná televize nebo rádio, vypínáte je?
- Podíleli jste se jakožto „dětí“ napodoběvačů současné kuchyně?
- Popište prosím váš představitel ideální kuchyně.

Analýza výhod/nevýhod jednotlivých typů kuchyní a základní rozhovorů:

1) Dispoziční řešení kuchyní:

Z rozhovorů vyplývá, že čtyři kuchyně ze šesti byly renovovány, přičemž až na přestěhování jedné domácnosti do novostavby, bylo u těchto ostatních dříve uvedeno nevyhovující původní řešení kuchyně. Jednalo se například o samostatnou kuchyň, navíc nevyhovující tvarem kuchyňské linky a špatným rozložením pracovní, varné a mycí zóny. Dotazované se shodují, že renovace vedla k jednoznačnému zlepšení, protože mají v kuchyni větší plochu pracovní zóny a více jim vyhovuje kuchyně propojená s jídelnou, obývacím pokojem především z důvodu intenzivnější komunikace ostatními členy rodiny. Kladně hodnotí i odstranění spíže, protože skladovací možnosti v kuchyňských skříňkách jsou pro jejich potřeby dostačující. Moderním způsobem jsou řešeny skladovací možnosti v případě domácnosti (R.H.): „*Je to vyjížděcí regál, může se k němu zobou stran. Nemusí se sáhat rukou dozadu pro vyndání věcí*“.

Výjimku tvoří kuchyně respondentky (M.K.), která hodnotí jak skladovací možnosti, kuchyňskou linku, tak jídelní stůl jako nedostačující a nevyhovující. Cituji: „*Mám je zvyklá mít všechno to vybavení, několik druhů hrnců, ale ty skladovací prostory jsou nedostačující. Když vaříte například polévku, tak to nastává prostě nemůže poskládat*“. Dříve uvedeno jsou malá rozměry kuchyně, ostatně i celého bytu, který zabírá pouhých 44 m².

V rámci tohoto výzkumu je nejlépe hodnocena kuchyňská linka dotvarupísmene U, dále také dvěpřímé linky, mezi kterými je prostor. Tyto dva typy dispozičního řešení nabízejí řídostatečných rozměrů kuchyně možnost pojmout dvě až tři osoby, které připravují jídlo zároveň. Dále je kladem hodnocena linka dotvarupísmene L.

U všech šesti domácností je jídelní stůl pro čtyři, maximálně pět lidí. Vybraní členové domácnosti se shodují na tom, že by preferovali stůl větší, ale protože je prostor pro jejich stolování omezený celkovou rozlohou kuchyně, hodnotí svůj jídelní stůl jako vyhovující pro běžné každodenní užívání. Lze říci, že většinu dotázaných dispoziční řešení jejich kuchyně vyhovuje.

2) Trávení volného času

Všichni dotazovaní uvedli, že většinou dají ráno, rodiče většinou dohromady a tubu do jídelního stolu nebo formou příležitostného stolování, což platí pro (T.V.) a (V.P.). Pro všechny dále platí, že přes týden většinou nevaří, ale bývá pravidlem sejít se při společném obědě či večeři o víkendech. Výjimkou je v tomto ohledu domácnost (M.K.), protože společné stolování probíhá pouze během oslav narozenin či Vánoc. Jinak si děti nosí jídlo do pokoje a rodiče jí na gauči u televize. Dotazovaná (M.K.) doslova říká: „Vtý kuchyni se vlastně odehrává nic jiného, kromě toho vaření“. V tomto případě je podstatné znovu zohlednit fakt, že prostory této kuchyně jsou velmi omezené. Pro většinu dotazovaných platí, že ten, kdo ráno vstane nejprve, připraví čaj i pro ostatní. Mezi další časté „rituály“ patří pití kávy po obědě nebo večeři. Hovoříme-li o respondentech, kteří mají propojenou kuchyni, uváděli, že často a rádi vaří společně a připravují jídlo a povídají, což vidí jako jednu z největších výhod propojené kuchyně. Dále se shodují na tom, že oslavy probíhají u jídelního stolu, který je centrem celého domu či bytu. Při návštěvě, polovina respondentů televizi vypíná, druhá polovina nikoliv. Například respondentka (R.H.) zdůrazňuje, že pro oslavy a návštěvy je jejich dispoziční řešení kuchyně ideální. Citují: „To mi při návštěvě je ideální na ty oslavy, protože i když někdy návštěva čeká, tak to není že bys někde šla a chystalas jídlo, ale normálně s ní máš rituál komunikuješ. Zrovna u narozenin to je dobrý, protože to je poměrně velký prostor“. Jako jediné dvě nevýhody shledává to, že při sledování televize někdy ruší rámcová řídění, mytí a uklízení nádobí a dále nepopíratelný fakt, že

vpřípaděpříchodu neohlášené návštěvy, nelze příliš rychle skrýt nepořádek na kuchyňské lince. Zamyslím-li se nad dalšími typy kuchyní, je to jednodušší například díky zavření dveří, zatáhnutí závěsu apod. Pro většinu dotazovaných domácností není kuchyně místem realizace zálib nebo plnění povinností typu psaní úkolů. Jedině v domácnosti (A.K.) je tomu naopak: „*Otečtamopravuje písemky, já tam rýsuju velký věci, bratr setamučí*“.

3) Představa ideální kuchyně

Všichni respondenti si přejí mít kuchyň propojenou, rozhodně ne samostatnou. Propojená kuchyň totiž reprezentuje snadnější a častější možnost komunikace s ostatními členy rodiny. Toto řešení je daleko hodnoceno jako praktičtější a rovněž z hlediska estetického, v porovnání s kuchyní samostatnou.

Tři dotazované by daly přednost kuchyni propojené s výklenkem. (R.F.) tuto otázku rozvíjí následovně: „*Líbilo by se mi, kdyby ta kuchyň byla větší a vešel setamalejstůl pro dva lidi. Že si dáš snídani s partnerem, tak by to bylo bezdětí. A pak by bylo ideální mít větší stůl, kde by se scházela celá ta rodina. Malý stůl by byl v kuchyni, že si dáš kávu a tak, můžu někde u okna s výhledem na ulici. Líbí se mi řešení kuchyně formou výklenku*“.

Další dotazovaní preferují sice propojený prostor, ale takový, ve kterém je pracovní kuchyň, jídelna i obývací pokoj neoddělen. Představy ideální kuchyně jednotlivých dotazovaných přenesně nekopírují vzor, který doma mají, je jim spíše inspirací pro to, čeho se vyvarovat a naopak v budoucí kuchyni pozměnit.

7. ZÁVĚR

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zjistit rozdíly, které pociťují jednotliví členové mezi kuchyní samostatnou a propojenou. Problematiku bydlení jsem nastínila jenokrajově a pozornost byla zaměřena na kuchyň.

Z výzkumu vyplývá, že kuchyň je v dřívějších jídelních újednách a otázkách o značování v centru domova, místo, kde se celá rodina schází. Například televize se ukázala být velice významným fenoménem a skutečnost, že je přítomna v každé domácnosti jen potvrzuje doslova každodenní roli tohoto média v naší společnosti. Často bylo v rozhovorech zmíněno, že televize funguje jen jako kulisa a nikdo ji nesoustředěně nesleduje po celou dobu, když je zapnutá.

Kuchyň respondentů projektované či renovované v posledních několika letech mají výrazně promyšlenější a praktičtější dispoziční řešení. Jsou projektované s ohledem na životní styl současně společnosti, ve které většinou oba rodiče pracují a proto preferují kuchyň propojenou, aby mohli trávit více času s celou rodinou. To, jakým způsobem je kuchyně řešena, má přímou souvislost s trávením volného času v rámci rodiny - ať už během přípravy jídla nebo při společném stolování. Úroveň bydlení, to znamená i kuchyně, vypovídá o sociálním statusu domácnosti a životním stylu jejích členů. Jestliže se na podobě sestavování kuchyně podílí každý člen domácnosti, ovlivní to její využívání. Promyšlený, detailní koncept kuchyně má při využívání jasný pozitivní důsledek: úsporu času. Potvrdilo se, že pracovní, mycí a varná plocha má být umístěna doporučeným způsobem, tedy tak, aby bylo vše poručeno (Černíková, 2003, s. 27).

Na základě zjištěných údajů, je výhodné propojit kuchyň s obytným prostorem. Osvědčené kuchyňské linky jsou do tvaru U, L nebo dvě přímé linky, mezi kterými je dostatečně velká mezera pro minimálně dvě osoby (viz dispoziční řešení kuchyně respondentky (R.H.)). Takové řešení je dle názoru respondentů nejpraktičtější, protože se tam vejde více lidí, kteří mohou jít do kuchyně společně a zároveň si mezi sebou mohou jednotliví členové domácnosti povídat.

Snímáním pojmu kuchyně - domov mají (nejen respondenti) spojené pociťování bezpečí. A právě kuchyně je centrem, „srdcem“ domu/bytu, ve kterém respondenti

bydlí. Posun podoby kuchyně je z historického hlediska obrovský. Je otázkou, jakou podobu kuchyně přinese budoucnost. Kuchyň však bude pravděpodobně vždy místem střetávání rodiny.

Tato bakalářská práce pojímá problematiku kuchyně v tom smyslu, že se zabývá zjišťováním výhod a nevýhod samostatné/propojené kuchyně. Je to pouze část problematiky, související se studiem zaměřeným na bydlení. A letaktobyl stanovencíl bakalářské práce, který byl v stanovenější řinaplněn.

8. SEZNAM LITERATURY

ČERNÍKOVÁ, H.: Panelový byt. Brno: ERA, 2003.

GIDDENS, A.: Sociologie. Praha: Argo, 1999.

HENDL, J.: Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Praha: Portál, s.r.o., 2005.

KITTRICHOVÁ, E. a kol.: Kuchyň. Praha: Nakladatelství technické literatury, 1990.

MAŇÁK, J., MAŇÁKOVÁ, J. Praha: Grada, 2006.

MARÁDOVÁ, E., ČAPKOVÁ, I., KARASOVÁ, D.: Od dělní bytové kultury. Praha: SPN, 1989.

MUSIL, J. a kol.: Lidé a sídliště. Praha: Nakladatelství svoboda, 1985.

MUSIL, J.: Sociologie bydlení. Praha: Nakladatelství svoboda, 1971.

Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996.